

Denna anvisning är ämnad för våra patienter som är i ett vårdförhållande

Satakunta sjukvårdsdistrikt | Vasa sjukvårdsdistrikt | Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt

För dig som får strålbehandling

På strålbehandlingen ges strålning som dödar cancerceller. Cancer kan förutom med strålbehandling också behandlas med t.ex. operation och läkemedel. Många gånger kombineras fler olika vårdmetoder. Strålbehandlingen kan ges i botande eller symtomlindrande syfte. För att skydda frisk vävnad ges strålbehandling oftast i mindre doser under flera dagars tid.

Planering av strålbehandling

Före strålbehandlingen inleds träffar du strålbehandlingsläkaren. På läkarmottagningen går ni igenom vårdplanen. Till mottagningen kan du ta med dig en nära anhörig eller en vän.

Det görs alltid individuella planeringar, och antalet strålbehandlingar kan variera från 1-40 gånger.

Före strålbehandlingen inleds görs en datortomografiundersökning. Undersökningen tar ca 30 minuter och under den tiden är det viktigt att ligga stilla.

Läkaren, fysikern och röntgenskötaren gör strålbehandlingsplaneringen efter att datortomografiundersökningen gjorts. Då bestäms antalet behandlingsgånger och hur stor dos som ges vid varje enskilt tillfälle. Att färdigställa en strålbehandlingsplanering tar ca 2 veckor. Strålbehandlingen kan påbörjas då planeringen är färdig.

Att få strålbehandling

Strålbehandlingen ges på vardagarna. Oftast kommer man hemifrån för behandling. Du kan ta dig till och från sjukhuset med allmänt färdmedel, men om hälsotillståndet kräver så kan läkaren ge dig lov att använda taxi eller att vara inlagd på avdelningen på sjukhuset under strålbehandlingsperioden.

En behandling tar ca 15 minuter. Då behandlingen ges bör man ligga stilla. Det tas röntgenbilder för att säkerställa att behandlingen riktas exakt till rätt ställe. Strålbehandlingsapparaten surrar, vilket betyder att behandlingen är igång. Behandlingsapparaten snurrar runt dig eftersom behandlingen oftast ges från flera olika vinklar. Då behandlingen ges är du ensam i behandlingsrummet, men skötarna både ser och hör dig. Du känner ingen smärta under behandlingen, och du avger inte heller strålning efteråt.

Skötarna ser till att allt är bra med dig medan behandlingen ges. Tala om för dem om du fått biverkningar av behandlingen eller om det är någonting annat du undrar över.

Att sluta röka

Att sluta röka är en viktig del av behandlingen. Rökning kan försämra effekten av strålbehandlingen och förlänga biverkningarna. Rökning ökar också risken för att på nytt insjukna i cancer. Du får hjälp med att sluta röka av läkaren och av skötarna.

Förbrukning av alkohol

Förbrukning av alkohol är inte önskvärt under cancerbehandlingen.

Motion

Lätt motion och att vistas utomhus i frisk luft är att föredra, men kom också ihåg att vila tillräckligt.

Biverkningar orsakade av strålbehandling

Strålbehandling påverkar också friska celler och kan därför orsaka biverkningar på behandlingsområdet. Vilka biverkningar man får är individuellt och de uppstår oftast 2-3 veckor efter påbörjad behandling. Biverkningarna kan hålla i sig också efter avslutad behandling. Men de kan också behandlas.

De vanligaste biverkningarna

Strålbehandling till huvudet:

- huvudvärk
- illamående
- håravfall på behandlingsområdet.

Strålbehandling till mun och halsområdet:

- munnen blir torr
- slemhinnorna i munnen går sönder
- förändringar i lukt och smaksinnet

- huden rodnar, känns torr och är varm.

Strålbehandling till lungområdet:

- irriterad matstrupe
- sura uppstötningar
- irritationshosta.

Strålbehandlingen till bröstet:

• huden på behandlingsområdet blir röd, känns torr och är varm.

Strålbehandling till bukområdet:

- illamående
- gasbesvär
- diarré.

Strålbehandling till bäckenområdet:

- ökat urineringsbehov
- sveda vid urinering
- torra slemhinnor
- gasbesvär
- diarré.

Trötthet och att ta hand om sig själv

Dagliga strålbehandlingsbesök kan orsaka trötthet. Strålbehandling är inte ett hinder för att utföra vardagssysslor eller att vara i arbete, men man har möjlighet att vara sjukskriven. Vid behov bokas en tid till läkaren. Kom ihåg att vila tillräckligt och att äta mångsidigt. Kroppen behöver energi för att läka.

Smärta

Själva strålbehandlingen i sig orsakar inte smärta just då behandlingen ges, men en biverkning kan vara att du kan få smärta, ömhet och svullnad på behandlingsområdet. Mot smärtan kan du ta vanliga värkmediciner.

Sexliv

Strålbehandling är inte ett hinder för fortsatt sexliv. Men sjukdomen och behandlingarna kan leda till oförmåga att ha sex och även till att sexlusten försvinner. Diskutera därför problemen öppet med din partner, med skötarna eller läkaren.

Psykiskt välmående

Sjukdomen kan orsaka rädsla inför framtiden vilket kan påverka humöret. Diskutera gärna dina känslor öppet med dina nära, med skötarna och med läkaren. Du kan även få stöd av cancerföreningens stödpersoner.

Stödtjänster

Du kan diskutera saker gällande din sjukdom med olika sakkunniga. Strålbehandlingsenhetens personal kan sköta om tidsbokningen åt dig.

Med följande sakkunniga kan du diskutera om du så önskar:

- socialarbetare
- rehabiliteringshandledare
- näringsterapeut
- fysioterapeut
- sexual rådgivare
- psykiatrisk sjukskötare
- sjukhuspräst.

Efter strålbehandlingen

Du träffar läkaren i slutet av strålbehandlingsperioden. Ditt hälsotillstånd följs också upp regelbundet efter det. Ta kontakt med strålbehandlingsenheten, om:

- du har frågor gällande behandlingen eller den fortsatta behandlingen
- du har frågor angående biverkningar orsakade av strålbehandlingen och om behandling av dessa
- biverkningarna håller i sig och det har gått ca 3 veckor sedan behandlingen avslutades.

STRÅLBEHANDLINGSENHETER

Till strålbehandlingsenhetens personal hör bl.a. läkare, fysiker, sjukskötare och röntgenskötare.

ÅBO(ÅUCS): T-sjukhus C-delen 1.vån, må-fre. 7.50 -15.00, 5 behandlings- och 2 bildtagningsapparater, kö ärenden: 02-313 0898 klo 9-10.30.

BJÖRNEBORG (Sats): O- delen 0 vån, klo 7.50- 15.00, 2 behandlings- och 1 bildtagningsapparater, 02-627 3731.

VASA(VCS): Q0-och Q1, klo 7.50- 15.00, 3 behandlings- och 1 bildtagningsapparater, 06-213 2942.

Satakunta sjukvårdsdistrikt • www.satasairaala.fi • Växel 02 627 71

Vasa sjukvårdsdistrikt • www.vasacentralsjukhus.fi • Växel 06 213 1111

Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt • www.vsshp.fi/sv • Växel 02 313 0000